

VHM01086 Købstrup

Flade Sogn, Horns Herred, Frederikshavn Kommune

Fund og Fortidsminder 100303-195

Oversigtsfoto. Udgravningsfelterne og maskinen set fra de vestlige højedrag.

Arkæologisk forundersøgelse forud for kommunal udstykning. Forundersøgelsesrapport udarbejdet af museumsinspektør ph.d. Morten Larsen, Vendsyssel Historiske Museum 2020.

Forundersøgelsesrapport
Vendsyssel Historiske Museum

Indhold

Abstract.....	2
Undersøgelsens forhistorie.....	3
Administrative data.....	3
Topografi, terræn og undergrund.....	3
Målesystem.....	5
Øvrige data	5
Udgravningsmetode og resultater.....	6
Fremtidigt arbejde på stedet.....	8

Abstract

I forbindelse med forundersøgelse af et godt 7 ha stort areal fremkom der kun spredte spor af forhistorisk aktivitet i form af enkelte kogegruber og løse stolpehuller. Aktivitetssporene henføres bredt til oldtid, skønsmæssigt vurderet til bronze- eller jernalder (1.700 f.Kr.-750 e.Kr.). Da lokaliteten ikke omfatter væsentlige skjulte fortidsminder, er arealet frigivet til anlægsarbejde.

Undersøgelsens forhistorie

Primo juli 2019 anmodede Frederikshavn Kommune om en antikvarisk udtalelse på et større lokalplansareal omkring gården Købstrup beliggende i det vestlige Frederikshavn, på kanten mellem fladt land og Flade Bakker. Museet fremsendte 11. juli 2019 en udtalelse og anbefalede forundersøgelse forud for anlægsarbejde. Umiddelbart efter nytår 2019/2020 rettede kommunen atter henvendelse og anmodede om igangsættelse af budgetlægning og forundersøgelse for de dele af arealet, der ville blive berørt af anlægsarbejde. Et budget for forundersøgelse blev godkendt 28. januar 2020 af Slots- og Kulturstyrelsen og efterfølgende af bygherre. Forundersøgelsen gennemførtes medio februar 2020, men måtte på grund af kraftig regn indstilles og genoptages i april 2020, hvorefter sagen afsluttedes.

Rapporten dækker den arkæologiske forundersøgelse af arealet.

Administrative data

Korrespondancen i sagen er foregået mellem bygherre og museumsinspektør Morten Larsen, Vendsyssel Historiske Museum. Sagsbehandler i Slots- og Kulturstyrelsen var Lisbeth Gernager Langkjær.

Budgettet blev godkendt 28. januar 2020 af Slots- og Kulturstyrelsen og efterfølgende af bygherre. Undersøgelsen blev foretaget i henhold til Museumslovens §26, stk. 2 og §27, stk. 4, og udgiften til denne påhviler bygherre.

Originaldokumentation findes på Vendsyssel Historiske Museum og er arkiveret under journalnummer VHM01086. I Slots- og Kulturstyrelsen er sagen gemt under journalnummer 20/00564.

Topografi, terræn og undergrund

Lokalplansområdet ligger i det for Østvendssyssel karakteristiske terrasselandskab, der har været bebygget i flere af oldtidens perioder. Arealet ligger tilbagetrukket på den næsthøjeste terrasse med et markant højdedrag mod vest. Det historiske kortmateriale (Original-1-kortene, de Høje og Lave Målebordblade, 4-cm-kort) antyder ikke, at området har været intensivt bebygget i nyere tid.

Generelt er der på den omtalte landskabsterasse omfattende registreringer af bebyggelser og begravelser fra særligt ældre jernalder. Syd for lokalplansområdet er der bl.a. omkring de fredede jernalderkældre på Løgten Mark (hjørnet af Brønderslevvej/Suderbovej) registreret intensive bebyggelsesspor og gravlægninger, og også et stykke mod nord ved Bækmoien (nord for Knivholt), er der registreret intensive bebyggelsesspor. Foruden de særdeles rige registreringer fra jernalder, er der sporadiske registreringer på landskabsterassen fra yngre stenalder.

Indenfor selve lokalplansområdet og i det direkte nærområde (indenfor 100 m) er der

registreret to kendte fortidsminder:

- **Stenbygget grav, ældre romersk jernalder (1-200 e.Kr.)**

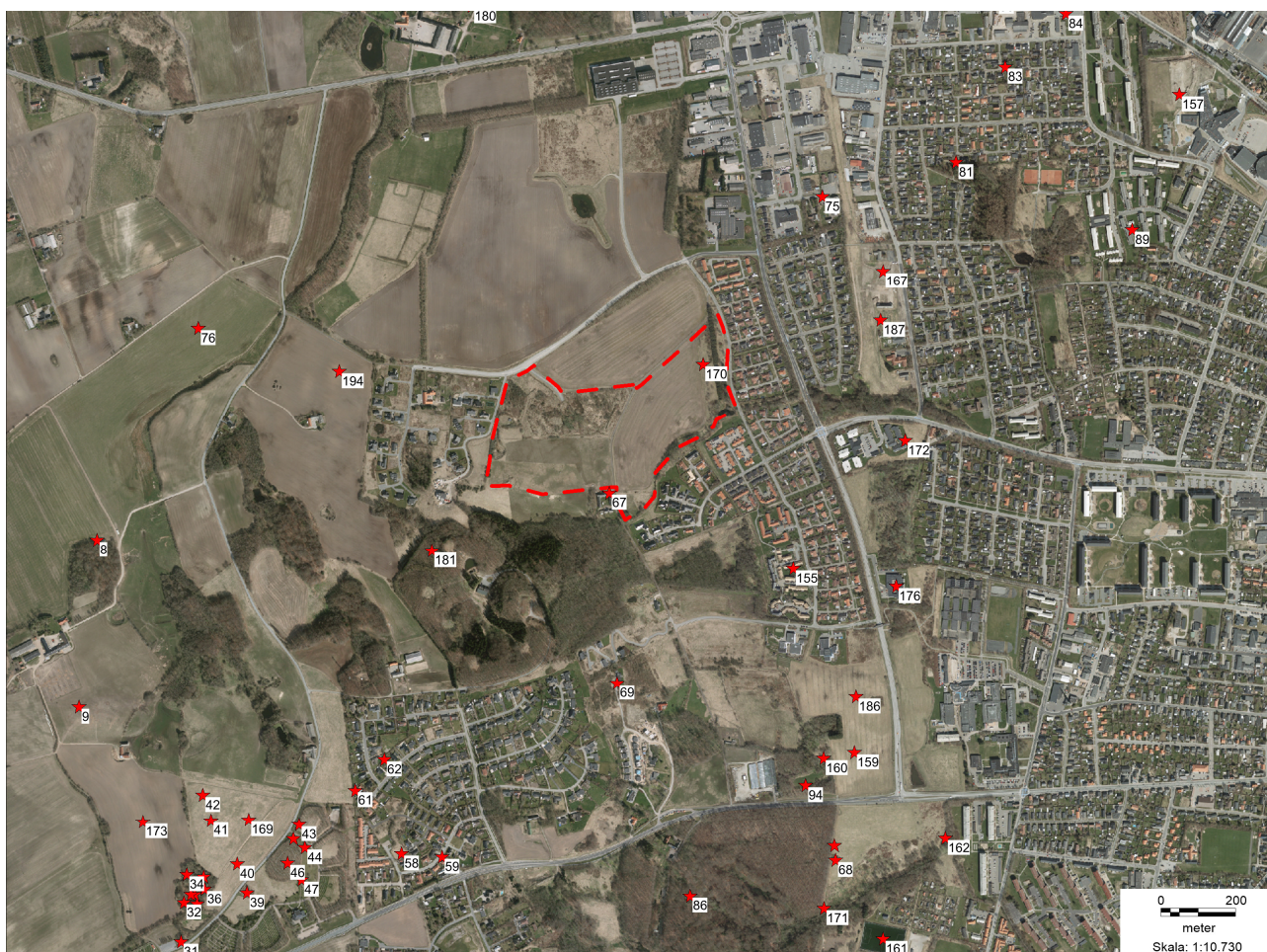
Stenbygget jordfæstegrav, registreret i 1907 i forbindelse med herredsberejsningen (Nationalmuseet). Graven indeholdt et ukendt antal lerkar. Stenbyggede grave er et kendt fænomen i Vendsyssel, om end hovedparten er undersøgt i ældre tid og ofte dårligt dokumenteret. De indgår ofte i mindre, afgrænsede gravpladser, hvor også andre gravtyper indgår (eks. brandgrave). En eventuel gravplads er ikke afgrænset.

(sb.nr. 100303-67)

- **Boplads, ældre romersk jernalder (1-200 e.Kr.)**

I forbindelse med en overfladerekognoscering på markerne vest for Odinsvej (matr. 3e) i 1989, er der indsamlet lerkarskår fra ældre romersk jernalder. Skårene karakteriseres som bopladskeramik, og repræsenterer givetvis opløjet bopladsmateriale. Bopladsen er ikke afgrænset.

(sb.nr. 100303-70, punktet er forkert afsat i Fund&Fortidsminder)

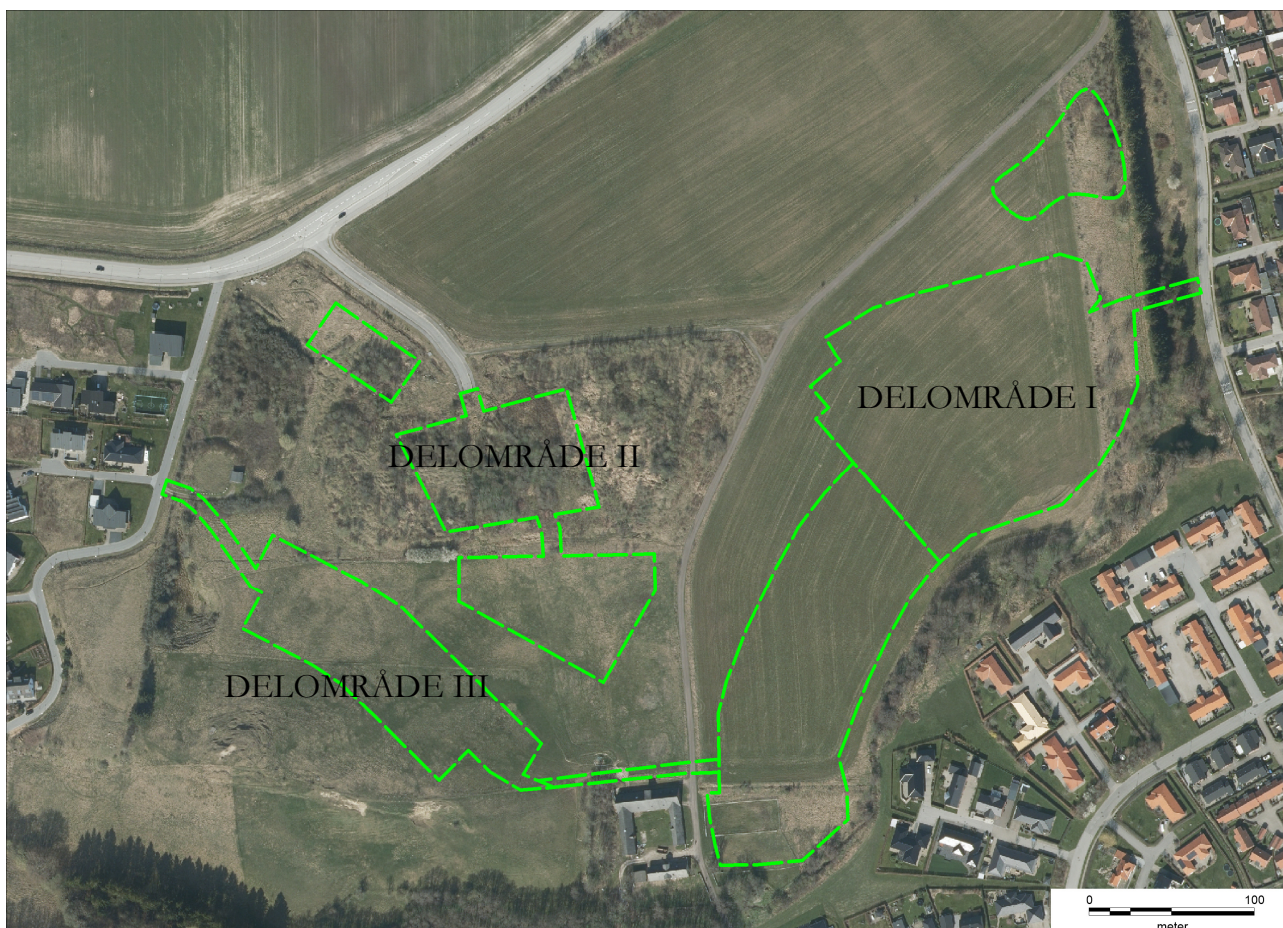
Ortofoto af nærområdet med markering af forundersøgelingsarealets placering og registrerede kendte fortidsminder markeret med sognebeskrivelsesnummer.

I tilknytning til projektarealet (i nærområdet svarende til ca. 500 m fra projektarealets grænse) er

der flere registrerede kendte fortidsminder, der tidsmæssigt fordeler sig i bronze- og jernalder.

Muldykkelsen var vekslende, og varierede over de enkelte delarealer, men holdt sig gennemgående i intervallet 30-50 cm. Undergrunden bestod primært af lyst sand iblandet kraftige baner af grus og ler. Undergrunden var præget af engdannelser i form af stedvis ahl og podsolering.

Oversigt over forundersøgelsens enkelte delområder.

Målesystem

Felter og anlæg blev indmålt med differential-GPS (Trimble) i UTM Zone32 (Euref89). Opmålingerne er digitaliseret i MapDigi og efterbearbejdet i MapInfo.

Øvrige data

Undersøgelsen fandt sted 11.-21. februar samt 14. april 2020 med museumsinspektør, cand.mag. Marlena Haue som daglig udgravningsleder på undersøgelsens østlige del og museumsinspektør, ph.d. Morten Larsen som daglig udgravningsleder på undersøgelsens vestlige del. Sidstnævnte var ligeledes beretningsansvarlig. Afsætning af arealerne blev foretaget af museet ved Morten Larsen med bistand af museumsassistent Michael Ejstrup Nielsen.

Muldafrømning blev foretaget af Allan Hemmingsen fra KJ Entreprenøren A/S, Jerslev, med en 16 tons maskine.

Vejret var gennemgående præget af kraftig mængder regn, der besværliggjorde afømning og iagttagelsesforhold, da søgegrøfter meget hurtigt blev fyldt med vand. På de skrånende arealer i sydvest blev undersøgelsen da også midlertidigt indstillet, da maskinen ikke kunne stå fast, hvorfor den sidste del af forundersøgelsen blev gennemført i april 2020, da jorden var tørret op.

Oversigt over søgegrøfter og udvidelser.

Udgravningsmetode og resultater

Den blev udlagt i alt 49 regulære søgegrøfter. Der blev gravet med 2-meter skovl, og felterne blev lagt med omtrent 12 meter mellem hverandre. Der blev foretaget en del udvidelser og lagt flere supplerende grøfter særligt på den østlige del af arealet. Bunkerne afsøgte systematisk for flint og lerkarskår.

For forundersøgelsens delområde I var iagttagelsesforholdene ringe, som følge af den meget vandmættede jord, der medførte vandfyldte søgegrøfter på meget kort tid. I stor hast blev mulige anlæg indridset og indmålt. For at kvalificere iagttagelserne blev der udlagt supplerende

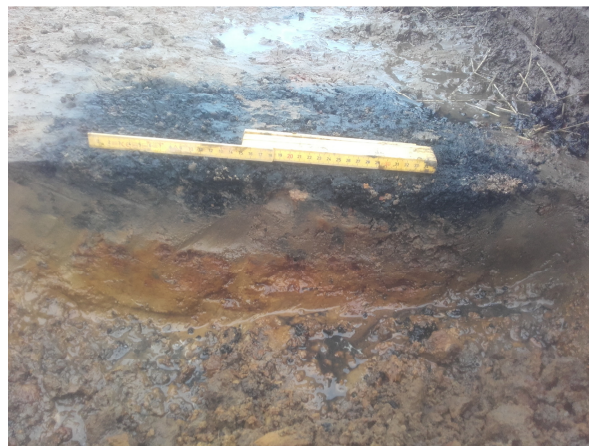

grøfter og foretaget udvidelser med bemanning på to arkæologer, således at det var muligt at undersøge anlæggene nærmere inden grøfterne blev fyldt. En del af de iagttagne anlæg udgik derfor, og det var ikke muligt at samle de tilbageværende anlæg i egentlige konstruktioner. Der blev påvist enkelte løse stolpehuller samt spredte kogestensgruber, der skønsmæssigt skal dateres til bronze- eller jernalder. Fra delområde I fremkom ligeledes enkelte iagttagne løsfund, bl.a. keramik samt en flækkeskraber. Der har således været aktivitet i dette delområde i oldtiden, men ikke decideret bebyggelse, der således skal søges et sted i nærheden.

Forundersøgelsens delområde II omfattede arealer, der tidligere har været anvendt til affaldsdeponi. De arealer, som ikke var berørt af deponi blev forundersøgt konventionelt, men ellers blev der anlagt en mængde sondager på arealerne for at konstatere hvorvidt det ville være muligt at konstatere bevarede fortidsminder på de dele af arealet. Der fremkom ikke på dette delområde spor af forhistorisk aktivitet.

Forundersøgelsens delområde III omfattede de bakkede arealer mod sydvest, hvor bakketrykket og mængden af regnvand imidlertid umuliggjorde forundersøgelse i februar, hvorfor denne del blev skudt til medio april. Der blev i forbindelse med forundersøgelsen trukket søgegrøfter over arealet konventionelt, men der konstateredes ikke fortidsminder på denne del.

Der blev ved forundersøgelsen iagttaget enkelte genstande i form af bearbejdet flint samt porøse fragmenter af oldtidskeramik. Da fundene ikke kunne tilknyttes erkendte anlæg og konstruktioner, blev de ikke hjemtaget.

Fotos fra forundersøgelsen. Bemærk det hurtigt indstrømmende vand (tv). Snit og dokumentation af anlæg (her A415, kogegrube, th) blev besværliggjort af den kraftige regn.

Fremtidigt arbejde på stedet

Forundersøgelsen giver ikke anledning til yderligere arkæologisk arbejde på stedet, og dette kan derfor frigives til det videre anlægsarbejde. Skulle der mod forventning dukke anlæg op af arkæologisk interesse, skal dette indberettes til Vendsyssel Historiske Museum.

Hjørring 23. juni 2020

Morten Larsen

Museumsinspektør, ph.d., Arkæologisk Afdeling

Vendsyssel Historiske Museum

